

OBM Öncesi İlköğretim 4. Sınıf Fransızca Öğretim Programı ve Bonjour Le Français Ders Kitabına Eleştirel Bir Bakış

Ertan KUŞÇU (*)

Öz: Tüm dünyada da olduğu gibi ülkemizde de eğitim-öğretimde en çok önem verilen faaliyetlerin başında yabancı dil öğretimi gelir. Buna rağmen yabancı dil, öğretim süreci sonucunda, en çok başarısız olduğumuz alanlardan biridir. Çünkü yaklaşık 9 yıllık bir öğretim sürecinde öğrencilerin öğrendikleri dilde kendilerini ifade edememeleri dil öğretim sistemimizin bir gerçeğidir. Bu çerçevede, harcanan onca emek ve zaman kaybı düşünüldüğünde ne Fransızca ne de diğer dillerin öğretiminde yeteri kadar başarılı olduğumuz söylenemez. Dil öğretimindeki bu durumun başlıca nedenleri; ders kitapları, yöntem ve teknik seçimi, öğretmen istihdamı ve öğretmen yeterlilikleri, yabancı dilin yapısal farklılığı, doğal ortamın oluşturulamaması, motivasyon eksikliği, öğrenci hazır bulunuşluğu ve sınav sistemleri olarak listelenebilir. Çalışmanın içeriğinde öğretim programından ve ders kitabından kaynaklı sorunlar ele alınmıştır. İlköğretim düzeyi ders kitabını inceleyen Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı 1739 sayılı Türk Milli Eğitim Temel Kanunu esas alınarak hazırlanan yönetmelik ve yönergeler konunun evreninin oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ortak Başvuru Metni, yabancı dil, öğretim programı, ders kitabı, fiziksel, eğitsel ve yönetsel ölçütler

A Critical Overview on French Curriculum and French Course Book (Bonjour Le Français) for Primary School 4th Grade before CEFR

Abstract: In our country, language teaching is one of the most significant components of education as it is all over the world. However, it is the field in which we are the least successful. Because today, the students who are graduated high school express themselves in target languages. When we consider the time spent, and concerted effort made and the result of these studies, it can be said that we are successful in teaching neither on French nor on other languages. Furthermore, at present, French Language teaching is becoming less and less common at schools and contents of the course books have not been checked for many years. And these cause the basic troubles of the French courses. In this study, primary French course book (Bonjour Le Français) is reviewed according to the Basic Law of the Turkish National Education, Basic Law No. 1739, Regulations and Directives related to course equipments.

Keywords: Common European Framework for Reference (CEFR), target language, language teaching program, course book, physical education, and methodical criteria

*) Dr., MEB, Sınıf Öğretmeni, Atatürk İlköğretim Okulu
(e-posta: ertan_milas@hotmail.com)

Giriş

Ders kitapları, eğitim-öğretim sürecinin en önemli ve en temel öğelerindedir. Ayrıca öğrencinin hem okulda hem de okul dışında her daim başvuru kaynağıdır. Öğretim programlarında belirlenen genel ve özel hedefler, ders kitaplarında renkli, öğrenci düzeyine uygun, albenili, görsel ve işitsel unsurlarla desteklenerek öğrenciye sunulur. Fakat her dönem ders kitapları içeriğinin hazırlanmasında, çevreye ayarlanmasında, sunumunda ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinde sorunlar ve tartışmalar hiç eksik olmamıştır. Bu yönüyle ele alındığında program ve ders kitabı kaynaklı sorunlar geçmişte de günümüzde de neredeyse aynıdır. Bu durumu, 1900'lü yılların tanınmış eğitimcilerden M. Satı Efendi'nin, dönemin Eğitim Bakanı Emrullah Efendi'ye, ders kitapları sorununu tespit etmek amacıyla verdiği yazılı öneri en iyi biçimde özetler:

Her türlü ıslahat ve düzenlemelerin başarıyla sonuçlanması için bunların belirli bir amacı izleyen ve geniş bir bilgiye dayanan plana uygun olarak yapılmış olması gerekir. Bu gereklilik özellikle eğitimle ilişkin yenilik ve düzenlemelerde kesin ve kaçınılmazdır. Hemen herkes için açık ve kesin olan bu gerçek ne yazık ki şimdiye kadar Maarif nezaretimizce hiç dikkate alınmamıştır. Ders kitapları hakkında karar almaya ders kitaplarını araştırma ve seçmeye ancak okulların açılışına birkaç hafta hatta gün kalarak başlanması gibi gecikmeler, hiçbir vasıta hazırlamadığı halde vilayetlerde örnek Rüştüye ve Darulmuallimler açılması gibi acele işler, hep bu esasın nazarı dikkate alınmamasından kaynaklanan hatalardır. (Küçükahmet, 2004:76)

Ülkemizde öğretimi yapılacak yabancı diller önce Milli Güvenlik Kurulu'nun görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir.(Resmi Gazete 1983, s.758) Sonrasında ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğretimi yapılacak yabancı diller öğretim yılına, okul tipine, dersin zorunlu ya da seçmeli olmasına, yöntem ve uygulamayla ilgili yönetmeliklere, düzenlemelere göre Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından belirlenir ve bakanlığın resmi yayın organı olan Tebliğler Dergisi'nde yayınlanır. Bu aşamalardan sonra bakanlık tarafından basılır ve okullara gönderilir.

Çalışmada, Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metni öncesi, ilköğretim birinci kademe 4. sınıf, birinci yabancı dil Fransızca öğretimi ders kitabı *Bonjour Le Français 4*'ün fiziksel, yönetsel ve eğitsel içeriği yine bakanlığın yayınladığı, 1739 sayılı Türk Millî Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde hazırlanan yönetmeliklere ve yönergelere göre incelenmiştir.

I. Yöntem

En basit tanımıyla yöntem, bir sorunu çözmek için izlenen düzenli yoldur. Bu bağlamda çalışmada amaç; ilköğretim birinci kademe 4. sınıf Fransızca öğretimi programını ve ders kitabını fiziksel, eğitsel ve yönetsel ana hatlarıyla incelemek, yöntem ise; ders kitaplarını incelemek ve uzman görüşleriyle destekleyerek sorunlara çözüm önerileri getirmektir. Yöntem bölümünde, çalışmada izlenen bilimsel yaklaşımın araştırma modeli, çalışmanın evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri ile verilerin analizi bölümleri yer almaktadır.

A. Araştırma Modeli

Araştırmada, Genel Tarama Modeli tercih edilmiştir. Yani, araştırma verilerinin toplanması için öncelikle bu konuyla ilgili literatür taraması yapılmış sonra da yabancı dil Fransızca öğretim programları ve ders kitapları incelenerek öğrenci düzeylerine uygunluğu konusunda çıkarımlarda bulunulmuştur. Çalışmada ders kitabı incelenirken yabancı dil öğretiminin ilkeleri, teknikleri ve yönetsel yönleri de yeri geldikçe değinilmiştir. Ders kitabı incelemeleri, yine MEB'in yayınladığı kanunlar, yönetmelikler ve yönergeler doğrultusunda biçimlendirilmiştir.

B. Evren

Araştırmanın evrenini, ilköğretim birinci kademe 4. sınıf, birinci yabancı dil Fransızca öğretiminde kullanılan öğretim programı ve ders kitaplarıdır.

C. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın içeriği oluşturulurken Genel Tarama Tekniğiyle yabancı dil öğretimiyle ilgili kaynaklarla, bu alanda yapılan çalışmaların kaynakları taranmıştır.

Ç. Verilerin Analizi

Araştırmada literatür taraması, inceleme ve örnekleme aracılığıyla elde edilen veriler araştırmayı kaliteli ve geçerli kılmak için uzman görüşleriyle desteklenmiştir. Yapılan tüm incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda elde edilen veriler, araştırmanın sonuç bölümünde açıklamıştır. Ayrıca bu veriler, yabancı dil Fransızca öğretiminde ders kitapları alanında yapılacak çalışmalara örnek olması amaçlanmıştır. Sonuç bölümündeki veriler, Fransızca öğretiminde sorunların tekrarlanmaması ve bundan sonrası için referans olması amacıyla gerçekçi, faydalı ve etkili tespitlerde sunulmaya çalışılmıştır.

II. Kavramsal Çerçeve

Osmanlı Devletinin eğitim-öğretim kurumları olan Sıbyan Mekteplerinde ve Enderunlarda yaygın olarak okutulan diller doğu dilleri olan Arapça ve Farsça'ydı. Batılı anlamda, Tanzimat'tan önce, yabancı dil öğretiminin izlerine ilk defa, Enderun Mekteplerinde ve askerî okulların ders programlarında rastlanır. Bu dönemde okutulan ilk batı dili Fransızca'ydı. Sonraki süreçte Fransızca, hem yabancı dil olarak öğretilmiş hem de tıp eğitimi bu dilde yapılmıştır. (Demirel, 2004:4-8) Yükselme döneminde Fransa'yla olan siyasi, askeri alandaki yakınlaşmalar ve Fransa'ya giden aydınların etkisiyle Fransızca öğretilmeye başlanmıştır. Fakat batılı dillerin öğretiminde yetersizlik her dönem kendini hissettirmiştir. Hatta yabancı dil bilen eleman eksikliği, üç kıtaya yayılan Osmanlının batılı devletlerle olan ilişkilerinde çikmazlara sürüklenmesine bile neden olmuştur.

Bu durum, geçmişten günümüze, hangi dil okutulursa okutulsun, dil öğretiminde belirlenen amaçların ve davranışların istenen düzeyde eğitim-öğretim sistemine yansımaması, başarısızlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar dil öğretimindeki olumsuzlukları

ortadan kaldırmak için değişik düzenlemeler yapılmış olsa bile bu alanda hedeflenen noktaya ulaşmak neredeyse imkansız olmuştur.

Bu olumsuz tablo yanında, son yıllarda dil öğretiminde başarılı olan bazı Avrupa ülkelerinin dil öğretim sistemlerinin incelenmesi, yeni yaklaşımlara göre program ve ders kitaplarının oluşturulmaya çalışılması bakanlığın bu sorunu çözmek için çaba harcadığı göstermektedir. Örneğin, ilköğretim birinci kademe 4. sınıftan itibaren yabancı dil öğretiminin yapılmaya başlanması ve ikinci kademe 6. sınıftan itibaren seçmeli ikinci yabancı dil öğretiminin önünün açılması, dil öğretiminde Avrupa standartlarının yakalanmaya çalışıldığı bir göstergesidir. Fakat bu uygulamaların alt yapı çalışmalarının sağlanmasına eğitim-öğretim sistemine, başarı olarak yansımaya da unutulmamalıdır.

Bu çalışmada ders kitabı, öğrencinin her zaman başvuru kaynağı olacağı düşünüldüğü için içeriğinin özenle hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, bakanlığın hazırladığı Fransızca öğretimi ders kitabının fiziksel içeriğini, yine bakanlığın hazırladığı yönetmelik ve yönergelere uygun olması gerekir. Eğitsel içerik ise öğrencilerin ilgisini çeken ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte, öğrenci odaklı, renkli, albenili, öğrencinin öğrenme isteğini arttıran etkinliklerle donatılmalıdır. Bu etkinliklerin teknolojik unsurlarla desteklenmesi de birden fazla duyu organına hitap edeceği için dil öğretimine katkı sağlar.

Yabancı dil öğretimi kitaplarının içeriklerinde basım ve yazım hataları yanlış öğrenmelere neden olabilir. Çünkü öğrenci yeni öğrendiği dili, basit bir basım ya da yazım hatasından dolayı yanlış öğrenebilir. Ne yazık ki bu tür örneklere tüm Fransızca öğretimi ders kitaplarında sıklıkla rastlanılmaktadır.

Ders kitapları içeriğindeki etkinliklerin, öğrencilerin dil öğrenme becerilerine her anlamda katkı sağlamalıdır. Ders kitapları içeriğinde dilin kullanımının bile öğrenci üzerinde etkileri vardır. Bu nedenle, ders kitabı içeriğinde emir tümcelerinin kullanılması da öğrencilerin ders kitabı konusundaki genel düşüncelerini olumsuz etkileyebilir. Yani, ilköğretim düzeyi sınıflarda metin incelenirken; “ilgili metni oku, anlamı bilinmeyen kelimeleri bul, metin sorularını cevapla, gramer kurallarına dön ve bolca gramer egzersizi yap” (Acat, 2009:15) gibi tümceler öğrencilerin öğrenme isteğini azaltacağı için içerikte kullanılacak sözcük ve tümceler özenle seçilmelidir.

Ders kitaplarının içerikleri, kurumların fiziksel ve teknolojik olanaklarına uygun olarak donatılırsa, dil öğretim programı amacına daha kolay ulaşır. En basit bir yaklaşımla, sınıf içinde bilgisayar, televizyon, projeksiyon, vb materyallerle öğretim desteklenerek öğretim kalıcı ve eğlenceli hale getirebilir. Çünkü birden fazla duyuya hitap eden bir öğretim etkinliği, öğrencilerin daha çok kazanımlar elde etmelerine yardımcı olacaktır. Fakat bu bağlamda, sınıfların kalabalık olmaması gerekmektedir.

Ders kitapları, yabancı dil öğretirken her iki dilin kültürel öğelerinin de öğretimine yer vermelidir. Ana dilin kültürel öğeleri, eğitsel içerikte yabancı dilin kültürel öğeleriyle ilişkilendirilse, öğrencilerin dilsel becerileri daha kolay öğrenmeleri sağlanabilir. Programlar hazırlanırken dil ve kültürün ayrılmaz bir bütün olduğu hesaba katılmalı ve

dil öğretiminde kültürün etkilerinden faydalanılması gerektiği unutulmamalıdır. Sonuç olarak, yabancı dil Fransızca öğretiminin kan kaybettiği bir dönemde ders kitapları içeriklerinin özensizce hazırlanıp sunulması, toplumun Avrupa'nın ve Dünya'nın en yaygın dillerinden olan Fransızca'ya bakış açılarını olumsuz etkilemektedir.

A. İlköğretim Birinci Kademe Fransızca Öğretim Programları

8 yıllık kesintisiz eğitim sürecinin kabul edilmesinden sonra, 17 Eylül 1997 tarihli ve 145 sayılı Talim Terbiye Kurulu'nun kararına göre, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda Fransızca öğretim programı kabul edilmiş ve 1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren ise uygulanmaya başlamıştır. 1997 tarih ve 2481 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan 4. ve 5. sınıf (*Bonjour Le Français*) Fransızca öğretim programı, Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın 21 Eylül 1991 tarih ve 6860 sayılı emirleriyle bastığı ortaokul 1., 2. ve 3. sınıf (*Je Voyage En Français*) Fransızca öğretim programının aynısıdır. Dolayısıyla yeni bir program hazırlanmadan öğrencilerin yaş düzeyleri, ilgi ve ihtiyaçları göz ardı edilerek yayınlanan bir öğretim programıdır.

Talim Terbiye Kurulu, 04/08/1999 tarihli ve 263 sayılı ek kararı doğrultusunda, İlköğretim Kurumlarının öğretim programları ile ders kitaplarında yer alması gereken Atatürkçülük ile ilgili konuları kabul etmiş ve bunu, 62 cilt numaralı ve 2504 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlayarak öğretim programlarına son şeklini vermiştir. Karar göre, ilköğretim 8. sınıfın ders kitaplarına Atatürkçülük konuları eklenmiş, diğer sınıflarda ise (4, 5, 6, 7) mihver derslerde (Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık) bu konunun öğretileceği ifade edilmiştir. Bu yönüyle hem programda hem de ders kitaplarında (4., 5., 6., 7. sınıfların kitaplarında) Atatürkçülük konularının düzgün dağıtılmadığı göze çarpmaktadır.

Fransızca öğretim programlarının uygulanma süreci ve takvimi, yine bakanlığın dönem dönem aldığı bazı kararlarla amacından sapmıştır. Örneğin, ilköğretim sınıflarında (4, 5, 6, 7, 8) yabancı dil öğretimi ders programı haftada 2 saat olacak biçimde düzenlenmiş olmasına rağmen, daha sonraki değişikliklerle, yabancı dil dersi haftalık 3 saate çıkarılmıştır. Fakat ne Fransızca öğretimi programlarında ne de ders kitaplarında, ders süreyle ilgili bir düzenlemeye gidilmemiştir. Üstelik ikinci kademe ve ortaöğretim aşamasında, programların uygulanması 45 dakikalık bir zaman dilimine göre hazırlanmış olmasına rağmen bu sürenin okul türü ve tipine göre değişebileceği programlarda belirtilmemiştir.

Eğitim-öğretim programları, 1739 sayılı Türk Milli Eğitim Kanunu'nun temel amaçları doğrultusunda, öğretim süreçleri göz önünde bulundurarak, bireylere istenen davranışlar kazandırmayı amaçlar. Yani, programlarda yer verilen amaçlara yönelik bireyler yetiştirmek esastır. Bu nedenle, Fransızca öğretim programının amaçlarının kazanımlara dönüşmesi için, hazırlanan programlama çalışmaları dört ölçüte göre biçimlendirilmiştir:

1. Amaç (Hedef)
2. Muhteva (İçerik)
3. Öğrenme-öğretme Süreçleri (Çevre ayarlaması)
4. Ölçme-Değerlendirme“ (Küçükahmet, 2004:2-5; Başar, 1998:52)

Bu ölçütler, uzun yıllar eğitim bilimciler ve bu alanın uzmanları tarafından yapılan çalışmalar sonucunda belirlenmiştir. Yani ders kitabı hazırlanırken bu ölçütler çerçevesinde etkinlikler düzenlenir.

Her eğitim-öğretim programında olduğu gibi Fransızca öğretimi programları da kendi içinde, öğrencilere davranış kazandırmada genel ve özel amaçlardan oluşur. Fransızca öğretimi, ilköğretim 4. sınıf düzeyi programının iletişime yönelik **genel amaçları** şöyledir:

- Türkçe'den başka dillerin de olduğunu farkına varma.
- Fransızca öğrenmeye ve bu dili kullanarak iletişim kurmaya istekli oluş.
- Fransızca programının bu sınıfların hedeflerine uygun olarak;
- dinlediğini anlayabilme,
- konuşabilme,
- okuyabilme,
- yazabilme,
- Kendi kültürü yanında diğer kültürleri tanıma ve farklı kültür değerlerini hoşgörüyle karşılayabilme.
- Fransızca öğrenmenin kendine hayatı boyunca kazandıracığı yararların bilincine varma.
- Fransızca'da kendini geliştirmeye istekli olma (MEB 1997, Küçükahmet ve Çetin, 2004:366; Kocaoluk, 2002:341).

4. sınıf düzeyi yabancı dil Fransızca öğretimi etkinliklerinin amacı, öğrencilerin Fransızca'yı öğrenmelerine istek oluşturma, onları heveslendirme, dili sevdirmeye, ana dili dışında da dillerin olduğunu hissettirme ve iletişim kurmaya yönelik temel beceriler kazanmalarını sağlayacak niteliktedir. İlköğretim düzeyi genel amaçlar, hem 4. sınıflar, hem de 5. sınıflarda aynı olmasına rağmen, her sınıf düzeyinin özel amaçları ayrı ayrıdır. Buna göre, ilköğretim 4. sınıf düzeyi **özel amaçlar** ise programda şöyledir:

- Fransızca'da yeni öğrendiği sesleri algılayabilme, telaffuz ve tonlama bilgisi.
- Öğrendiği yabancı dilde selamlaşma.
- Adını, soyadını ve yaşını söyleyerek Fransızca kendini ve başkasını tanıtabilme.
- Bu nedir? ve bu kimdir? soru kalıbı bilgisi.
- Şahıs zamirleri bilgisi.
- Duyduğu bazı emirleri anlayabilme ve uygulayabilme.
- Nerede?, Nereye? soru kalıbı bilgisi.
- 1'den 25'e kadar sayıları sayabilme.
- Haftanın günleri bilgisi.
- İçinde, altında, üstünde, önünde yer bildiren sözcükleri kullanabilme.
- Vardır kalıbını kavrayabilme.
- Bazı yiyecek ve içecekler bilgisi.
- İnsan vücudu ile ilgili kelime bilgisi.

- Bir kişinin sağlık durumu ile ilgili basit tümceler kurabilme.
- Hava durumu ile ilgili basit tümceler kurabilme.
- Renkler bilgisi.
- Sahip olmak fiili ile ilgili bazı yapılar bilgisi.
- Mülkiyet sıfatları bilgisi.
- Şimdiki zamanın temel özelliklerini kavrayabilme.
- Düzeye uygun Fransızca tekil ve çoğul kelimeler bilgisi.
- Düzeye uygun Fransızca kısa diyalogları anlayabilme ve iletişim kurabilme.
- Düzeye uygun Fransızca soru cümlelerine Fransızca yanıt verebilme.
- Düzeye uygun Fransızca tümceler kurabilme.
- Fransızca öğrenmekten zevk alma (Çetin, 2001:108; Kocaoluk, 2002:34; Küçükahmet ve Çetin, 2004:367).

Genel ve özel amaçların, öğrencilere belirli konu örgüsü içerisinde sunulması gerekir. Konuların dağılımı dil öğretim ilkelerine, tekniklerine ve yöntemlerine uygun biçimlerde olmalıdır. Bu durum, 4. sınıf dersine ait üniteler, süre dağılımı ve özel amaçları gösteren tablo şöyledir: (Tablo 1)

Tablo 1. 4. Sınıf Fransızca Dersi Üniteleri ve Dağılımları
(Kocaoluk, 2002:341; Çetin, 2001:108; MEB, 1997)

ÜNİTE ADI	ÜNİTELERİN YÜZDE(%) DAĞILIMI	ÖNGÖRÜLEN DERS SAATİ	ÖZEL AMAÇ SAYISI
ÜNİTE 1: Fr. ve Türkçe’de benzer kelimeler, Selamlaşma	11	8	4
ÜNİTE 2: Çizgi film ve resimli roman kahramanları	17	12	6
ÜNİTE 3: Aile bireylerini tanıma, Articles définis	17	12	4
ÜNİTE 4: Doğum günü, yaş, oturduğu yer hakkında bilgi verme	19	14	6
ÜNİTE 5: Kardan adam, insan vücudu	19	14	5
ÜNİTE 6: 23 Nisan, Yaşasın Bayram! Renkler	17	12	4
TOPLAM	100	72	29

AB'ye üyelik süreci içinde olan ülkemizde, Milli Eğitim Bakanlığı yabancı dil öğretimine daha fazla önem vermeye başlamıştır. Bunun için attığı adımların biri de yabancı dil ders saatlerinin artırılmasıdır. Bakanlık 2007-2008 öğretim yılında, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda haftada 2 saat olan yabancı dil ders saatini, haftada 3 saate çıkarmıştır. Böylelikle bir eğitim-öğretim döneminde 72 saat olan yabancı dil ders saati 108 saate çıkarılmıştır. Bu düzenleme çerçevesinde, Fransızca öğretim programları, ders kitapları, ünite süreleri ve konu dağılımları yeniden gözden geçirilmelidir.

İlköğretim birinci kademe 4. sınıf ünite süreleri, konu dağılımları, programın amaçları etkinliklerle desteklendikten sonra, öğrencilerin Fransızca dil öğrenmelerini kontrol etmek için, örnek ölçme ve değerlendirme etkinlikleri ders öğretim programında ve öğretmen kılavuz kitaplarında açıkça belirtilmiştir. Buna göre, programda bir öğrencinin dinleme ve dinlediğini anlama becerisini ölçmek amacıyla yapılan bir testte, öğretmen daha önceden hazırladığı tümceleri öğrencilere yüksek sesle birkaç kez okuması, bu tümceleri kaset, cd ortamından dinleyip yazması olarak örneklendirilebilir. Öğretmen dilsel öğelerin öğretiminde tablo, şekil, şema, resim vb. materyalleri kullanarak öğretimin kalıcı olmasını sağlamalıdır. Örneğin, öğretmen 4. sınıflarda belirsiz tanım harfleri (*les articles indéfinis*) “*un/une*” konusunda hazırlamış olduğu bir etkinliği (programda ve ders kitabında da örnek verildiği gibi) sırasıyla okur ve öğrencilerden ellerindeki belirsiz tanım harfi tablosundaki kutucuklarına çarpı atmaları isteyerek ölçme ve değerlendirme etkinliğini gerçekleştirir. (Tablo 2) **Örnek: Un/une? Cochez le tableau.** (Tümceler okunur, adı geçen harfi tarifler tabloya işler.) (MEB 1997, Kocaoluk, 2002:343)

Questions: 1. C'est une pomme, 2. C'est un pantolon, 3. C'est un ballon, 4. C'est une moto.

Tablo 2. Örnek Ölçme ve Değerlendirme Tablosu (MEB 1997, Kocaoluk, 2002:343)

Questions	Un	Une
1		X
2	X	
3	X	
4		X

B. Bonjour Le Français 4 Ders Kitabının Yöntemsel Özellikleri

Bir öğretim programının mükemmel ve donanımlı olması demek onun amacına ulaşması için yeterli olacağı anlamına gelmez. Yabancı dil öğretiminde başarı öğretim programı, ders kitabı, öğretmen ve öğrenci unsurları, kullanılan yöntem ve tekniklerin bir bütünlük içinde çalışmasıyla sağlanır. Örneğin öğretmen, öğretim programının ölçütlerini dikkate alarak sınıf düzeyine göre öğrencilerin zihinsel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal etkileşimlerini de hesaba katarak dil öğretimi etkinliklerini düzenlemelidir.

Dil öğretiminde, hem programın hem de ders kitabının içeriğinin oluşturulmasında yöntemin prensipleri de etkilidir. Yöntem kavramı çoğunlukla yaklaşım kavramıyla karıştırılmıştır. 1963 yılında Edward Anthony, bu sözcükleri şöyle tanımlamıştır: **Yaklaşım**, dilin doğası, öğrenme ve öğretime yönelik birtakım varsayımlardır. **Yöntem**, seçilmiş bir yaklaşıma dayalı sistematik bir dil sunumunun genel planıdır. Yine, 1980'li yıllarda, Jack Richards ve Teodore Rogers tarafından da yorumlanarak *yöntem* ve *yaklaşım* yeniden tanımlanmıştır. Richards ve Rogers'e göre **yöntem**; kuram ve uygulamanın belirlenmesi ve ilişkilendirilmesi amacıyla kullanılan bir kavramdır. **Yaklaşım**; dilin doğası ve dil öğrenimine yönelik varsayım ve kanılardır. (Tosun, 2006:80)

Ülkemizde yabancı dil öğretimi, 21. yüzyılda daha da farklı bir boyut kazanmıştır. Okutulmak için seçilen diller, çağdaş yaklaşımların ve yöntemlerin verileri doğrultusunda harmanlanarak yeni, çağdaş ve kaliteli ders kitapları hazırlanıp öğrenciye sunulmaya başlanmıştır. Ders öğretiminde kullanılan yöntemlerde iletişim becerilerine ağırlık vermeye başlamıştır. Buna göre, yabancı dil dersinde İletişimci yöntemin ölçütleri kullanılmıştır. Bu ölçütler:

- Yöntem yanında öğretmen yabancı dil öğretim ilkelerini ve tekniklerini iyi bilmeli ve uygulamalıdır.
- Konuşma becerileri kazandırılırken mekanik tekrarlar yerine iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik tekrarlara yer vermelidir. (Demirel, 2004:44)
- Öğrenciler arası bireysel farklılıklar dikkate alınmalı ve dil öğretim etkinlikleri bu çerçevede biçimlendirilmelidir.
- Düzenlen etkinlikler, oyunlar ve çalışmalar temel dilsel becerilere hitap etmelidir.
- Öğrencilere gelişim ve öğrenme psikolojisinin belirttiği gibi davranmalıdır.
- Öğretmen materyal kullanımına özen göstermeli ve dersi zenginleştirici çalışmalar yapmalıdır.
- Görsel ve işitsel unsurların dil öğretimine etkisi unutulmamalı, renklerin öğrenme üzerine etkisi göz önünde bulundurularak ders kitapları içeriği buna göre hazırlanmalıdır.
- Gerektiğinde Türkçe'yi kullanmalı ve açıklamaları ana dilde yapmalıdır.
- Sınıf içinde hoşgörü ortamı sağlanmalı, yanlış yanıtlar amaca uygun düzeltilmeli ve sözlü ödüllendirmeler mutlaka yapılmalıdır.
- Yöntemin özellikleri doğrultusunda sınıfın fiziki koşullarına göre değişik oturma biçimleri (U) uygulanarak yüz yüze iletişim ortamı sağlanmalıdır.
- Dersler diğer derslerle ve güncel yaşamla ilişkilendirilmelidir.
- Grup çalışmalarına önem verilerek pasif öğrencilerinde etkinliklere katılımı sağlanmalıdır.

- Öğrencilerin ders dışı yabancı dil öğrenme ortamlarına katılmaları teşvik edilmelidir.
- Temel beceriler yöntemin öngördüğü biçimde öğretilmesi sağlanmalıdır. (önce sözlü, sonra yazılı beceriler)
- Fotoğraf, resim ve karikatür gibi eğlendirirken öğreten öğelere yer verilmelidir. (Gevrekçi, 2001:14)
- Etkinlikler öğrencinin eğitim düzeyine (yaş, sosyal tavır, kültür düzeyi) uygun sıralanmalıdır. (Gevrekçi, 2001:14)
- Etkinliklerin somuttan soyuta, basitten zora ve öğrenciye hitap eden biçimde dizilmesi sağlanmalıdır.
- Etkinlikler öğrenci odaklı hazırlanmalıdır. (Demirel, 2004:44)
- Öğretmen öğrencilerine rehberlik edici bir rol üstlenmelidir. (Demirel, 2004:44)
- Kültürel öğeler öğretilirken dil amacına uygun kullanılmalı, dil ve kültürün bir bütün olduğu unutulmamalıdır. (Demirel, 2004:44)
- Etkinlikler öğrenci ilgisini çekecek ve ihtiyacını karşılayacak biçimde düzenlenmelidir.
- Yabancı dil dersinin gelecekte kullanabileceği alanlara ve yabancı dil öğrenmenin önemine değinmelidir.
- Etkinlikler öncelikle sözlü, sonra yazılı iletişim becerilerine hitap etmelidir.
- Öğretmen Fransızca öğretim etkinliklerini daha çok karşılıklı diyalog, grup çalışması, benzetim, problem çözme ve eğitsel oyunlarla gerçekleştirmelidir.
- Fransızca öğretiminde öğrencilerin ihtiyacı olan güncel ve yararlı bilgiler öğretilmelidir.
- Öğretmenin branşı dışında da bilgisi üst düzeyde olmalıdır.
- Öğretmen öğrencilerine rehberlik edici bir görev üstlenmelidir.

C. Bonjour Le Français 4 Ders Kitabının Fiziksel Özellikleri

Fransızca öğretimi birinci kademe 4. ve 5. sınıf öğrencileri için hazırlanan *Bonjour Le Français* adlı ders kitabı İletişimci yöntemin göre hazırlanmıştır. Bu yöntem, öğrencilerin zihinsel ve psikolojik gelişimlerini göz önünde bulundurarak bilgi, beceri ve kişiliklerini arttırmak için iletişim becerilerini kullanmalarına yardımcı olacak biçimde ders kitaplarına yansımıştır.

Bonjour Le Français 4 ders kitabında, diyaloglar ve yazılı etkinlikler, görsel ve işitsel öğelerle desteklenmiştir. Ayrıca konuların güncel ve geçerli olması da öğrencileri dil öğrenmeye isteklendirecek biçimdedir. Örneğin, ilköğretim 4. sınıf *Bonjour Le Français* kitabının ilk ünitesinde, dilimize Fransızca'dan geçen sözcüklere (şeffaf sözcükler, mots transparents) yer verilmiştir. Üstelik bu sözcüklerin Türkçe'de de kullanılması öğrencileri dil öğrenmeye daha da motive eder.

Ders kitabı eğitsel içeriği yanında, fiziksel olarak bir ders kitabının kapağında içinde kullanılan resimlerden tablolar, önsözden yazı puntosuna ve sayfa adedine kadar birçok ölçüt öğrenci yaş, ilgi, öğrenme düzeyi ve beklentilerine uygun olmalıdır.

İlköğretim ve ortaöğretim ders kitapları fiziksel yönlerden belirlenen standartlarda öğrenciye sunulmalıdır. Bu standartlar kanunlar, yönetmelikler ve yönergelerle belirlenmiştir. Örneğin, “ön kapakta; kitabın adı, kullanılacağı sınıf, yazarın adı soyadı, yayınevi, amblem veya resim, arka kapakta; sağ alt köşede fiyatı, basım yılı, firma ve barkod numarası” (Gevrekçi, 2001:14) bulunmalıdır. Yani, bir ders kitabının kapağına konan ilgi çekici, renkli bir resmin bile öğretici bir yönü olduğu unutulmamalıdır.

1739 sayılı Türk Millî Eğitim Kanunu çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığı, Haziran 2007 tarihli ve 2597 sayılı *Tebliğler Dergisi*'nde yayınladığı, Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge'de bu standartları belirtmiştir.

Ders kitaplarının kapak resmi ve kapak renginin gösterişliliği, öğrencilerin motivasyonunun artmasına katkı sağlar. Bu nedenle, kitaplarda kullanılan görsel unsurlar yanında renklerin kullanımı da çok önemlidir. Eğitim uzmanlarının da kabul ettiği gibi ders kitaplarının içeriğinde kullanılan sıcak, soğuk ve nötr renkler, öğrencinin dikkatini farklı biçimlerde etkiler. Bu renkler:

Sıcak Renkler: Sarı, Turuncu, Kırmızı, Eflatun Kırmızı

Soğuk Renkler: Eflatun, Mavi, Eflatun Mavi, Yeşil, Sarı Yeşil

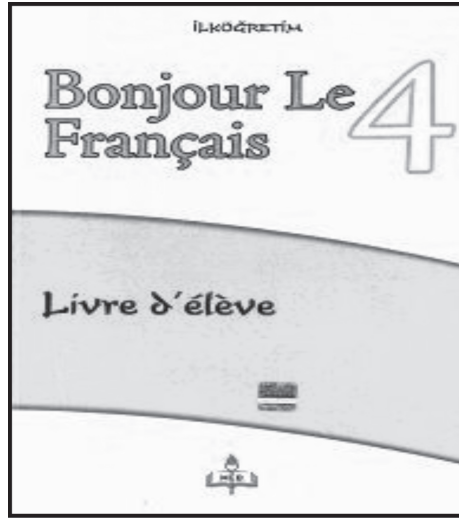
Nötr Renkler: Siyah, Beyaz, Gri

Sıcak renkler, hareket ve canlılık gösterir, soğuk renkler ise sükunet ve rahatlık verici bir etkiye sahiptir. Sıcak renklerin yaklaşıtııcı, soğuk renklerin ise uzaklaşıtııcı etkisi vardır. (Gevrekçi, 2001:15) *Bonjour Le Français*'de kullanılan sıcak ve soğuk renkler, kitabın öğrenci düzeyine ve öğrenme ortamına tam anlamıyla uygun değildir.

Millî Eğitim Bakanlığı, ders kitaplarını 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 55. maddesine göre seçer ve listesini *Tebliğler Dergisi*'nde yayımlar. Dolayısıyla bu ders kitaplarının okutulması ve seçiminde Millî Eğitimin temel ilkelerine yönelik olması, ders programlarına ve ders saatlerine uygunluğu, okul tür ve tiplerine uygunluğu esaslarına dikkat edilir, sonra basımı yapılarak okullara gönderilir.

3 Temmuz 1995 tarih ve 2434 sayılı *Tebliğler Dergisi*'nde, Talim Terbiye Kurulu'nun 5.6.1995 tarih ve 269 karar sayılı, Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği (kitapların hazırlanması ve incelenmesi ile ilgili esas ve usullerle ilgili yönetmelik) yayınlanmıştır. Buna göre, 2007 yılında yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge'nin 6. maddesinde yer alan ve ders kitaplarının oluşturulması esaslarına göre, teknik, tasarım ve düzenleme, kitap kapakları ve görüntüsü aşağıdaki hususlara göre şekillendirilmelidir:

Ön kapakta; kitabın adı, okul türü, sınıfı, başvuru sahibinin adı, varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi ve dersin özelliğini yansıtan bir kapak olmalıdır. (MEB, 2007:427) *Bonjour Le Français*'de okul türü (İlköğretim), kitabın adı (Bonjour Le Français 4), bakanlığın amblemi ve kitabın türü (livre d'élève) bilgileri yer almıştır (Şekil 1).

Şekil 1. İlköğretim 4. Sınıf Fransızca Öğretimi Ders Kitabı Kapak Sayfası (BLF 4, 2007)

İç kapağın ön yüzünde; kitabın adı, okul türü, sınıfı, yazarı/yazarların adı ve soyadı varsa akademik unvanı, başvuru sahibinin adı veya adresi varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblem yer verilir. (MEB, 2007:427) *Bonjour Le Français 4* iç kapağın ön yüzünde, okul türü (İlköğretim), kitabın adı (Bonjour Le Français 4), bakanlığın amblemi ve kitabın türü (livre d'élève), yazarlar ve basım evi bilgileri bulunmaktadır. İç kapağın arka yüzünde; yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı bulunur. (MEB, 2007:427) yazarlar, telif yazısı, kabul ve basım kararı, ISBN, yayın ve dizi numarası bulunmaktadır.

Arka kapakta; sınıf seviyesi dikkate alınarak sağlık, beslenme, trafik ve çevre ile ilgili yazılı ve görsel tasarımlar yer alır. (MEB, 2007:427) *Bonjour Le Français* arka kapak bilgilerinde de sağlık, beslenme, trafik ve çevre ile ilgili yazılı ve görsel tasarımlara yer verilmiştir.

İkinci yaprak ve devamında; ilköğretim 1., 2., ve 3. sınıflarına ait kitaplarda, sayfanın ön yüzünde Türk Bayrağı ile birlikte İstiklal Marşı'nın ilk iki kıtası; yaprağın arka yüzünde Öğrenci Andı; üçüncü yaprağın ön yüzünde Atatürk'ün resmi ve resmin alt kısmında, *Mustafa Kemal Atatürk* ibaresi olmalıdır. 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflar ile örgün ve

yaygın eğitim kurumlarına ait kitaplarda, Türk Bayrağı ile İstiklal Marşı; yaprağın arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, üçüncü yaprağın ön yüzünde, Atatürk resmi ile resmin alt kısmında *Mustafa Kemal Atatürk* ibaresi yazılır. (MEB, 2007:427) *Bonjour Le Français*'de ikinci yaprak sayfasının ön yüzünde Türk Bayrağı ile birlikte İstiklal Marşı'nın tamamı; yaprağın arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi; üçüncü yaprağın ön yüzünde Atatürk'ün resmi ve resmin alt kısmında, *Mustafa Kemal Atatürk* ibaresi vardır.

2007 yılında yayınlanan 2597 sayılı *Tebliğler Dergisi*'nde: "4. sınıflarda 12 punto, 5. sınıflarda 11 punto, daha üst sınıflar için de 10 punto olmalıdır. Metinler aralarında paragraf boşluğu bulunmayan 100 mm'lik kısımda; 4. ve 5. sınıflarda 20 satır, daha üst öğretim kademelerde de 22 satır" (Tertemiz ve diğ., 2004:41; MEB, 2434, 1995) olması gerektiği ifade edilmiştir.

Ç. *Bonjour Le Français* 4 Eğitsel Özellikleri

Milli Eğitim Bakanlığı, Avrupa Konseyi'yle işbirliğine giderek yabancı dil öğretimi daha etkili ve daha kaliteli yapmak için çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalardan ilköğretim düzeyinde olan Comenius projesiyle öğrencilerin dil edinme süreci farklı boyut katılması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, yabancı dil öğretim programları yeniden gözden geçirilmiş ve derslerin öğretiminde kullanılan araç-gereçler, dil öğretim yöntemlerinin gereksinimleri doğrultusunda yeniden hazırlanmıştır. Bakanlık dil öğretiminde kullanılan materyalleri, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10.05.1973 tarihli ve 380 sayılı kararıyla belirlemiştir. Bu materyaller:

1. Öğretmen kılavuzu,
2. Öğrenci kitabı,
3. Alıştırma kitabı,
4. Konuşma için tek resimler (Figüranlar),
5. Ufak tablolar ve duvar resimleri,
6. Film şeritleri ve dialar,
7. Band veya plaklar,

İletişimci yöntemin ürünü olan *Bonjour Le Français*, yukarıdaki eğitim-öğretim araçlarının da ötesine giderek dil öğretimine bilgisayar, televizyon, tepegöz, vb. teknolojik araçların sınıf ortamına girmesini sağlamıştır.

İletişimci yöntemin dil öğretimine katkısı, Koç'un (1979) da belirttiği gibi, amaç dilin işlevi olan iletişim becerilerinin sağlanması görüşü yatar. (Demirel, 2004:43) Bu açıklama doğrultusunda İletişimci yöntem ders kitapları, sınıf içinde, öğretmen kontrolünde dilin fonksiyonel yapısını, öğrenciye iletişim becerisi kazandıracak biçimde tasarlanmıştır. Yine, *Bonjour Le Français* kitaplarında dil bilgisi öğretimi, Brumfit'in de (1978) belirttiği gibi, öğretmenin dil bilgisi kural ve kalıplarını doğrudan öğretmediği, bu durumları

zihinsel süreç içine yayarak deneme-yanılma yoluyla gerçekleştirmesi esasına dayanır. (Demirel, 2004:44) İletişim kavramının vurgulandığı *Bonjour Le Français*'de, sınıfta dersin işlenişinde öğretmen, öğrencilere göre daha pasif durumda olmalı ve etkinliklerin yapılmasında onlara yol gösterici bir tutum sergilemelidir. Çünkü bu yöntemin öğretim esasları ve etkinlikleri öğrenci merkezli olarak düzenlenmiştir.

Öğretmen görsel okuma yaptırarak, öğrencilerin dilsel beceriler kazanmalarını hedeflerken, dilsel durumları yorumlama fırsatı da sağlamalıdır. Bu yönüyle, *Bonjour Le Français* ders kitabı içerikleri, öğrencilerin ilgilerini çeken güncel, eğlenceli ve kendine özgü biçimlerde sunulmaya çalışılmıştır.

Bu yöntemin dil öğretimine başka bir katkısı da içeriğin sunumunda kullanılan yabancı dil öğretim teknik ve ilkeleriyle ilişkilidir. Yani, eğitsel içerik rol yapma, eğitsel oyunlar, benzetim, gösteri, grup çalışmaları gibi uygulamalarla desteklenmiştir. Etkinlikler, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Öğrencilere verilen proje ve performans görevleriyle de öğrencilerin aktif görevlere ve etkinliklere katılmasını sağlamıştır. Yine, kitaplarda öğrencilerin iletişim yetisi kazanmalarına yardımcı olacak nitelikte ilkeler benimsenmiş, öğrencilerin, öğrenilen dilin sosyal çevresine uyum sağlamaları ve dil işlevlerini tanımaları hedeflenmiştir.

Sözlü iletişim becerilerini arttırmak için öğretmen, ders kitabındaki görsel unsurları da kullanarak öğrencilerin konuşma becerilerini en üst düzeye çıkarıp öğrencilerin dilsel kazanımlar elde etmelerini sağlamalıdır. Bu nedenle, bazen kitaptaki diyalogları yorumlar, bazen rol oyunları yapar, bazen de sözlü yönergeler çerçevesinde çalışmalar yaparak (Yol tarifi, bir olayı resimlemek, resim yorumlamak ...) anlama ve konuşma etkinliklerini çeşitlendirmelidir.

Programda ve ders kitabındaki etkinliklerde öğretilmesi gereken diğer bir nokta da dilbilgisi kurallarının öğrenci düzeylerine göre hazırlanmış bir içerikte öğretilmesidir. Öğretmen dilbilgisi kurallarını anlatarak ya da yazdırarak öğretmez. Hem sözlü ve yazılı dilde kullanımlarını da vermesi gerekir. Bu durum şöyle örneklendirilebiliriz; nasıl futbol oynamak, bilgisayar kullanmak nasıl teorikte öğretilmezse, dilbilgisi kuralları da ezberlenerek öğretilmez. İletişimci yöntemin ölçütlerinde de belirtildiği gibi dilbilgisi, bir amaç değil, bir araçtır. Ayrıca dilbilgisi öğretimi yanında, sözcük öğretiminde, sözcükleri mekanik olarak tekrarlatmak yerine, gösterilen bir yapının bir anlam taşıdığını kavratmak yöntemin kabul ettiği görüştür.

Eğitsel içeriğin sunduktan sonra öğretmen, Fransızca dil öğretiminde öğrencilerin konuları anlayıp anlamadıklarını kontrol etmek için, ölçme-değerlendirme etkinlikleri düzenler. Bu etkinlikler programda şöyle belirtilmiştir:

- Yetiştirmeye yönelik değerlendirme
- Başarıyı ölçmeye yönelik değerlendirme

Buna göre, programda yer alan ve materyallerde uygulama alanı bulan **yetiştirmeye yönelik değerlendirme**; sürekli ve ders yılı boyunca sık sık yapılır, öğrencilerle birlikte

planlanabilir, öğretim ve öğrenme etkinliklerini bir bütün olarak ele alan değerlendirmelerdir. (MEB, 2000:15) Öğretmen bu aşamada, dilsel bilgilerin öğrenilip öğrenilmediğini kontrol eder. Bunu yaparken hem öğrencilerin hem de yöntemin başarısını ölçer. İletişime yönelik becerilerin değerlendirilmesinde, özellikle şu yapıları kullanır:

- Boşlukları doldurunuz.
- Şu dikteyi alınız.
- Doğru cevabı seçiniz.
- Soruları yanıtlayınız.
- Çekilmemiş fiilleri çekiniz.
- Resimleri anlatınız (MEB, 2000:16) gibi sorularla öğretmen iletişime yönelik becerileri değerlendirir.

Diğer değerlendirme etkinliği, ders kitabı öğelerini kontrol etmede uygulanan **başarıyı ölçmeye yönelik değerlendirmedir**. Bu değerlendirme çalışmasını, öğrencilerin konuşma becerileri ne düzeyde öğrenip öğrenmedikleri kontrol eder. Dolayısıyla dilbilgisi, sözcük ve ses bilgisini ölçen sorulara yer verilmez. Öğretmen başarıyı ölçmeye yönelik değerlendirmeleri (dinleyerek anlama, okuyarak anlama, konuşma ve yazılı anlatım becerilerini) ölçmek için;

- Söyleyeceklerimi yap.
- Kiralık ev arıyorum, gazete ilanını dinle bana uygun mu değil mi söyle.
- Havaalanındaki anonsu dinle ve uçağın kalkış saatini söyle.
- Şu başvuru formunu doldur.
- İş ilanlarını oku ve sana uygun olanını seç.
- Yarınki hava durumu nasıl.
- Kendini tanıt.
- En sevdiğin çizgi filmi anlat.
- Ev arıyorsun bunun için bir ilan yaz.
- Mektup yaz ya da uzaktaki arkadaşına mektup yaz. (MEB, 2000:16-18)

Bonjour Le Français 4'te eğitsel içerik, iletişimi kolaylaştırmak amacıyla iki temel öğretim hedefi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bunlar: **İletişime Ait Hedefler (Objectifs communicatifs)** ve **Dilin Yapısına Ait Hedefler (Objectifs linguistiques)**

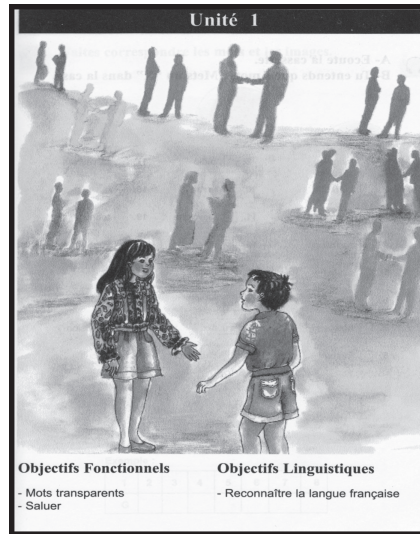
D. İletişime Ait Hedefler (Objectifs communicatifs)

İletişim kurmak amacıyla öğretilen düzeye uygun olan duygu, düşünce, durum, ortam ve kişileri göz önüne alarak seçilen dilsel kullanımlardır. Bu hedefler, programın genel ve özel amaçlarında yer alan maddelerdir. Ders kitabı içinde bu hedefin uygulanmasına ve bu hedefin etkinliklerine örnek vermek gerekirse: (Şekil 2)

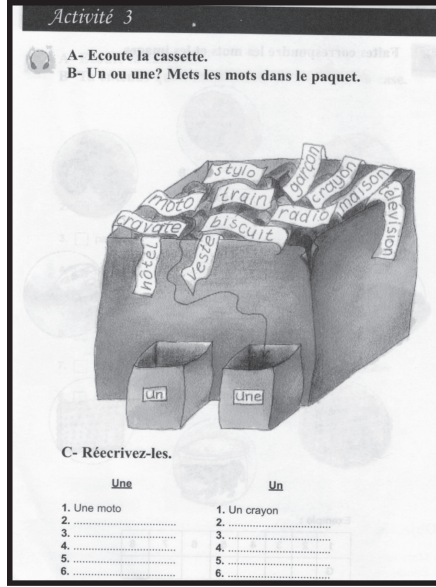
Şekil 2. İletişime Ait Hedeflerin Öğretimini Gösteren Etkinlik (BLF 4, 2007)

Görüldüğü gibi ders kitabında iletişim kurma becerilerini arttırmak için eklenen resmin hem gerçekçi değil hem de renkleri soluk ve öğrenci ilgisini çekmekten uzak biçimde sunulmuştur. Ünite başlangıç sayfalarında kullanılan resimler, dilsel ve işlevsel konuları anlatmada yetersizdir. İlköğretim düzeyi öğrencilerin dikkatini pek fazla çekmeyen bu resimlerin eğitsel işlevi amaçlandığı gibi değildir. Yine bu açıklamaya göre, 4. sınıf ders kitabının ilk ünitesinin kapak resmi şöyledir. (Şekil 3)

Şekil 3. 4. Sınıf Ders Kitabı, Birinci Ünite, Kapak Sayfası (BLF 4, 2007)

Dinleme ve yazma becerilerini geliştirmeyi amaçlayan etkinlikler düzensiz ve çizme bir resimle sunulmuştur (Şekil 4).

Şekil 4. Dinleme ve Yazma Etkinliği (BLF 4, 2007)

E. Dilin Yapısına Ait Hedefler (Objectifs linguistiques)

Dilsel becerilerin kullanılmasında ve ifade edilmesinde yararlanılan dil öğeleridir. Bunlar; sözcük, dil bilgisi ve dilsel yapılarıdır. Bu yöntemde dilbilgisi öğretimi, üstü kapalı bir biçimde dolaylı bir biçimde öğretilir. Eğitsel içerikte dilbilgisi kuralları madde madde tanımlanmaz ama konuşmada kullanılır. Öğretimin merkezinde öğrenci vardır. Fransızca öğretimi süreci içinde öğrenci, öğrendiği yapıları sözlü iletişimde kullanarak dili yapısal kurallarına göre öğrenir. Sonuç olarak dil bilgisi amaç olarak öğretilmez, araç olarak öğretilir. Bunu sağlamak için öğretmen öğrencilerden biriymiş gibi davranarak öğrencilerle öğretim etkinliklerine katılır. Bu aşama etkinlikleri ders kitabı içinde; “*Bonjour, Comment ça va, c’est un crayon, c’est une chaise, Quelle heure est-il?,...*” gibi dilsel yapılarla sunulmuştur. (Şekil 5, 6)

Eğitsel içeriğin sunumunda öğrenciye rehberlik eden ve etkinliklerin amacının anlaşılmasını kolaylaştıracak simgeler kullanılmıştır. Fakat *Bonjour Le Français*'de bu simgeler elle çizilmiş, özensiz hazırlanmış, düzgün renklendirilmemiş ve her sayfanın üst sol kısmında verilmiştir.

Ders kitabında konuların sunumu, açıklanması ve dilsel işlevlerinin öğretimi, iletişimi ve dile ait amaçlarla belirlenmiş ve konu örgüsüyle bütünleştirilerek öğrenciye öğre-

Des Mots Pour le Dire

A- Observe les images.

Un garçon Une fille

Un pantalon Une veste

Un train Une auto

En Français, il y a des noms masculins et féminins.
On utilise "Un" pour les noms masculins et "Une" pour les noms féminins au singulier.
Exemple : Un homme, une femme.

B- Retrouve les articles indéfinis des noms.

1- Un crayon 4- ... bicyclette
2- ... train 5- ... moto
3- ... télévision 6- ... radio

Şekil 5. Dilin Yapısına Ait Hedefleri Gösteren Etkinlikler (BLF, 2007)

Prends la Plume

A- Complète les mots et réécrit-les.

1- Télé- a- rant 1- Télévision
2- Ciné b- çon 2-
3- Restau c- vate 3-
4- Gar d- vision 4-
5- Cra e- ma 5-

B- Ecris les mots en deux groupes. (Un ou une?)

cravate train
veste stylo fille crayon
taxi moto garçon radio

Un
Un
Un

Une
Une
Une

C- Complète le dialogue.

Orkun : Bonjour!
Comment?
Nadine : Bonjour!
....., merci.
Et ?

Şekil 6. Dilin Yapısına Ait Hedefleri Gösteren Etkinlikler (BLF, 2007)

tilmeye çalışılmıştır. Etkinliklerin sunum aşamasında izlenen basamaklar sırasıyla; sunu, açıklama, yeniden kullanma (dil işlevleri), uygulama (Üretim), değerlendirme'dir.

Yöntem, öğrenci merkezli bir öğretim ilkesini benimser. Bu nedenle İletişimci yöntemin uygulama aşamasında grup çalışmaları önemli bir yer tutar. Çünkü grup çalışmaları, grup içindeki her öğrencinin kendilerini dilsel yönden geliştirmelerine yardımcı olduğu gibi sessiz öğrencilerin bile söz aldığı ve fikirlerini ifade ettiği bir öğretim anlayışını benimser. Fakat öğretmenin, grup oluşturmada bazı noktalara dikkat etmesi gerekir. Böylece grup oluşturmada amaç, öğrenciler arasında kalıcı bağlar kurarak, iletişim kurmaktır. Öğrenciler, beraber çalışacağı arkadaşlarıyla ortak metinler, diyaloglar oluşturduğu gibi, onları birlikte sahneleyebilecekleri ortamları da oluştururlar. Fakat grupların sayısını iki, üç veya dört kişiyle sınırlı tutmakta yarar vardır. Grup çalışmaları, öğrencinin kendi duygularını, psikolojisini, hayat tecrübesini ortaya koyacağı için kendi kişiliklerini ortaya koymalarına yardımcı olur. Bu çalışmalar, öğrencilerin öğrenme, uygulama, üretme, eğlenme, haz duymalarına imkân vermekte, her şeyden önemlisi de iletişim becerisinin gelişmesine önemli katkılar sağlar. Sınırları ne olursa olsun, bu etkinliklerin daima sınıfça yapılmış olan çalışmalara dayandırılmasına ve onların tamamlayıcısı olduğuna dikkat edilmelidir.

Yöntemin prensiplerine göre öğretmen, sınıfta her defasında derse katılımın daha etkin olmasını sağlamaya çalışır. Katılımın sağlanması için gerek ders kitabı gerekse öğret-

menin hazırlayacağı metinler, resimler ve konuşma ile ilgili çalışmalar öğrenciye en üst düzeyde dilsel beceriler sağlayacak şekilde sınıfta sunulmalıdır. Aslında burada amaçlanan öğrencileri git gide daha özgür bırakmak ve yüz yüze gelebilecekleri durumları sınıfa oluşturarak, istenen davranışları sergilemeleri amaçlanır. Bunu yaparken sınıf içinde değişik teknikler (benzetim, dramatizasyon, rol oyunları, amaca hizmet eden diğer oyunlar, sınıf gazetesi çıkarma, şarkı söyleme (BLF 5, 2007:11) kullanmak gerekir.

Sonuç olarak, İletişime Ait Hedefler (Objectifs communicatifs) ve Dilin Yapısına Ait Hedefler (Objectifs linguistiques) hem Fransızca öğretimi ders kitabı *Bonjour Le Français*'nin hem de Fransızca öğretim programının temelini oluşturur.

F. Bonjour Le Français Ders Kitaplarında Sözcük Öğretimi

İletişimci yöntem ders kitaplarında iletişime ve dilin yapısına ait amaçlardan sonra önem verilen bir başka konu da sözcük öğretimidir. İletişim kurma gücünün artması bir anlamda sözcük bilgisiyle doğru orantılıdır. Böylece bu yöntemde sözcük öğretimi iletişim kurma gücü, dil öğeleri ve kelimelerin kullanımıyla birlikte beceriye dönüştürülmelidir. Örneğin, öğretmen sözcük öğretiminde, yöntemin de bir prensibi olarak, sözcük dağarcığını geliştirmek için sözcüklerin birbirleriyle olan ilişkilerinden (eş anlamlılık, zıt anlamlılık) hareket edebilir. (BLF 5, 2007:10) Ayrıca, Fransızca bazı sözcüklerin öğrencilerin kendi ana dillerinde de kullanması (şeffaf sözcükler, *mots transparents*) öğrencilerin dil öğrenme isteklerini artırır.

Öğretmen üst sınıflarda, öğrencilere sözcüklerin yapısını ve kullanım farklılıklarını görme fırsatı verme, türetme yollarını göstermelidir. Bu çalışmalar, biçimsel (*örneğin: -tion ekiyle türeyen sözcükler*) veya anlamsal (*eş anlamlı, zıt anlamlı gibi*) gruplamalar şeklinde de gerçekleştirilebilir. *Bonjour Le Français*'de sözcük öğretimi iki genel başlık altında toplanmıştır. Buna göre;

Gösterme Çalışması: Öğretmen gerçek nesnelere, fotoğraflarla, resimlerle, mimik ve jestleriyle, drama çalışmasıyla sözcük öğretebilir. Öğrenciler bu türde çalışmalarda arkadaşlarıyla sözcük paylaşımına giderek söz dağarcıklarını zenginleştirebilirler. Sözcük öğretiminde sıklıkla kullanılan ve görsellerle dilin öğretilmesini amaçlayan bir çalışmadır. Gerçek fotoğraflar, çizimler, gazete ve dergi resimleri bu öğretim tekniği materyalleridir. (BLF 5, 2007:10) Öğretmenin ders içinde kullandığı diğer bir sözcük öğretim çalışması da sözcüğün tanımlanması, eş anlamlının veya zıt anlamlının verilmesi, sözcüğün bir bütün olarak metin içinde yer alması, öğrencilerin bütün parça ilişkisine göre anlamını bulabilmeleri ya da sözcüğün ana dildeki karşılığının verilmesi yoluyla gerçekleştirilebilecek açıklamalarla da sözcük öğretimi gerçekleştirilir.

Sözlük Kullanma: Bireysel olarak sözcük öğrenmede bilinen ve sıklıkla kullanılan bir öğrenme etkinliğidir. Öğrencilerin, kendi kendilerine öğrenme çabaları çerçevesinde sözlük kullanımı kuşkusuz önem kazanan bir öğretim çalışmasıdır. Ders kitaplarında yeni öğrenilmiş sözcük listeleri yöntemin (*Bonjour Le Français, Je Voyage En Français ve Salut!*) ders kitaplarının sonunda yer almıştır. (BLF 5, 2007:11)

Sonuç

Dil, yüzyıllar boyunca insanlar arasında en önemli iletişim aracı olmuştur. Bu yönüyle dil toplumları bazen savaşa, bazende barışa sürüklemiştir. Yine dil, kültürlerin ürettiği bilgi ve değerlerin aktarılmasına imkan tanıyan canlı, yaşayan, kendini sürekli yenileyen dinamik bir yapıya sahiptir.

21. yüzyılda Avrupa Birliği devletleri çok dilli ve çok kültürlü olma yolundaki dilsel hedeflerini gözden geçirmiş ve önceleri iki dil bilmek hedeflenirken günümüzde ise bu hedef, üç dil olarak kabul görmektedir. Ülkemizde ise bir yabancı dil bilmek zorunluluk haline gelmiş, ikinci bir dili bilmek hemen hemen toplumun her kesimi için lüks olmaktan çıkmış ve ihtiyaç hâline gelmiştir. Bu hedefler, formal eğitim kurumlarına da yansımış ve bu kurumlarda ikinci yabancı dil öğretimine başlanmıştır. Bu çerçevede ders kitapları da hazırlanmıştır. Çalışmada dil öğretimin vazgeçilmez unsurlarından olan ders kitaplarının sürekli kendini yenileyen, yeni gelişmelere ayak uyduran, öğrenciyi hem bireysel çalışmalara hem de grup çalışmalarına yönlendiren, görsel öğelerle desteklenen, öğrencilerin ilgisini çeken albenili biçimde ve çağdaş görüntüsüyle öğrenciye sunulması gerektiği görüşüne varılmıştır.

Çalışmada da vurgulandığı gibi, ders kitaplarının niteliğinin önemini Ataman (2001) şöyle savunmuştur: En eski ve en yaygın biçimde kullanılan eğitim kaynaklarından biridir. Basılı materyallerin en önemli avantajı, bireyin bir bilgiyi defalarca tekrar etmesine ve bağımsız çalışmasına olanak sağlar. Ders kitapları, birey, aile, toplum ve ulus üzerinde bıraktığı etkilerden dolayı eğitim ve öğretimin en önemli öğelerinden biridir. (Ünsal ve Güneş, 2003:388)

Ne yazık ki fiziksel, eğitsel ve yönetsel yönleriyle incelendiğinde Fransızca öğretimi ders kitapları her dönem olumsuzluklarla karşımıza çıkar. Giriş bölümünde de belirtildiği gibi, Osmanlı devletinin son dönemlerinde de ders kitabı konusunda sorunların olması, bu konuda yeterli çalışmaların halen yapılmadığını gösterir.

Kavramsal çerçevede ele alınan konulardan çıkan sonuca göre, kitapların içeriğinde, güncel, pratik, kullanışlı ve iletişime dayalı etkinlikler olmalıdır. İçerik, görsel unsurlarla desteklenerek albenili bir biçimde öğrencilerin ilgisini çeken ve onların motivasyonlarını arttıran, kitapların kâğıt kalitesinden renk kullanımına kadar her yönüyle öğrencilerin yaş ve öğrenme düzeylerine hitap eden niteliklerde hazırlanmalıdır.

Bakanlık tarafından basılan ders kitapları, yine bakanlık tarafından yayınlanan yönetmelik ve yönergelere göre uygun biçimlerde sunulmalıdır. Yöntemin gerekleri, hem programa hem ders kitabına yansıtılmalıdır. Öğretmen dilsel yöntemleri, teknikleri ve ilkeleri iyi bilmeli ve sınıfta tüm incelikleriyle kullanmalıdır. Öğretmen, öğrencilerin etkinliklerde öğrendiği bilgileri kullanmalarını fırsat vererek onların iletişim kurma ve dilsel algılama becerilerini geliştirmelidir. Gerekliğinde kitapların eğitsel içeriği, diğer derslerle ilişkilendirilmeli ve değişik öğrenme alanlarına hitap eden etkinliklerle öğre-

tim çeşitlendirilmelidir. Tüm bu etkinlikler, öğrenci sınıf düzeyine ve okul türüne göre düzenlenmelidir.

Sonuç olarak, yabancı dil öğretimi müfredatların gözden geçirilmesi, gereksiz bölümlerin içerikten çıkarılması, amaç ve kazanımların iyi belirlenmesi, öğretim süreçlerinin dikkate alınması ve ölçme değerlendirme ölçütlerinin öğrenciye yönelik olması, dil öğretiminde başarıyı arttıracak unutulmamalıdır.

Ders kitaplarının içerikleri, kurumların fiziksel ve teknolojik olanaklarına uygun olarak donatılırsa, dil öğretiminin amacına ulaşmasına yardımcı olur. En basit bir yaklaşımla, sınıfların kalabalık olması nedeniyle öğretmen tüm öğrencilerle yeterli düzeyde ilgilenemez ve böylece dil öğretimi amacına ulaşamaz. Uygun sınıf mevcutları ve yabancı dil öğretimi derslerinin görsel, işitsel araçlarla desteklenmesi de başarıyı beraberinde getirir.

Ders kitapları, yabancı dil öğretirken kültürel öğelerin de öğretimine yer vermelidir. Hatta eğitsel içerikte ana dilin kültürel öğeleri ile yabancı dilin kültürel öğeleri ilişkilendirilerek öğrencilerin bilinen örneklerden hareketle diğer dilin kültürel öğeleri üzerine iletişim kurmaları sağlanır.

Sonuç olarak, yabancı dil Fransızca öğretiminin kan kaybettiği bir dönemde ders kitapları içeriklerinin özensizce hazırlanıp sunulması, bireylerin yabancı dil Fransızca'ya bakış açılarını olumsuz etkilemektedir.

Kaynakça

- Acat, B. (2009). "Öğrenci Merkezli Yabancı Dil Eğitimi". Eğitime Bakış Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 14.
- Başar, E. (1998). Genel Öğretim Yöntemleri. Samsun: Kardeşler Ofset Matbaacılık.
- Çetin, Ş. (2001). "İlköğretim Okulu Yabancı Dil Öğretim Programı". L. Küçükahmet (Editör). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Yabancı Dil. Birinci Baskı. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım, ss. 59-110.
- Çetin, Ş., Küçükahmet L. (2004). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demirel, Ö. (2004). Yabancı Dil Öğretimi (2. Basım). Ankara: Pegem Yayınları.
- Gevrekçi, M. (2001). "Biçim ve Tasarım". L. Küçükahmet (Editör). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Yabancı Dil. Birinci Baskı. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım, ss. 13-18.
- Kocaoluk, M.Ş. Ve Kocaoluk F. (2002). İlköğretim Okulu Programı 1-8 (37. Baskı) Adana: Kocaoluk Yayınevi.
- Küçükahmet, L. (2004). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- MEB. (2000). İlköğretim Okulu Ders Programları, Fransızca 6-7-8, İstanbul: M. E. Basımevi.
- MEB. (1992). Ortaokul 1. 2. ve 3. Sınıflar Fransızca Öğretim Programı, Ankara: M.E. Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1973). Tebliğler Dergisi. Ankara: Sayı: 380
- Milli Eğitim Bakanlığı (1995). Tebliğler Dergisi. Ankara: Sayı: 2434
- Milli Eğitim Bakanlığı (1997). Tebliğler Dergisi. Ankara: Sayı: 2481
- Milli Eğitim Bakanlığı (2007). Bonjour Le Français 4. İstanbul: Doğan Ofset.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2007). Bonjour Le Français 5. İstanbul: Doğan Ofset.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2007). Tebliğler Dergisi. Ankara: Sayı: 2597
- Tertemiz, N., Ercan, L. ve Kayabaşı, Y. (2004). Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi, Konu Alanı Ders K. İnc. Kıl. (Sos. Bil. 4-8, Vatandaşlık ve İnsan Hak. Eğ. 4-8, T.C. İnk. Tar. ve Atatürkçülük 4-8), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ünsal, Y. ve Güneş B. (2003). "Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak MEB İlköğretim 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış". Kastamonu: Kastamonu Eğitim Dergisi, 11(2), 387-394.